

Militaire spectator; tijdschrift voor het Nederlandsche leger, 1850, 01-02-1850

p.543

In het begin der maand November maakte hij zich evenwel gereed zijne ondernemingen krachtdadiger door te zetten ; van Soerabaija waren hem twee ligte veldstukken toegezonden, en de regenten van Djogo-rogo en Pono-rogo, die onder Solo behoorden, hadden barissans gevormd, welke, geleid en versterkt door den luitenant *Flikkenschild*, van de Soerakarta-sche artillerie-schutterij (1), met 2 veldstukken

(1) Deze schutterij werd in het begin van September opgericht en bestond uit infanterie en artillerie, doch was niet sterk.

p.544

en eenige dessa-volkeren van Mangkoe-Negoro met hem zouden medewerken. Inmiddels had de resident Lawick van Pabst, alles aangewend wat hij vermogt om de afvallige regenten tol onderwerping over te halen; de verliezen welke zij ondergaan hadden, door toedoen zoowel van Bonnelle als van Theunissen, werkten niet weinig mede hen daartoe gunstig te stemmen, en inderdaad smaakte hij het genoeg op den 4^{den} November dertien Tommongongs te Padangan rondom zich te vereenigen. Onder dezen bevonden er zich die steeds getrouw waren gebleven en op nieuw de verzekering hunner verkleefdheid aan het bestaand gezag kwamen aanbieden; anderen evenwel, waarbij de regent van Kertosonno, hadden inderdaad vijandelijkheden tegen de Nederlanders gepleegd; dezen boden hunne onderwerping aan en verzochten vergiffenis, die hun geschonken werd; allen beloofden zij ernstig en in geschrifte zich voortaan als waardige onderdanen des Sultans van Djokjokarta te zullen gedragen en de belangen van zijn rijk met ijver te zullen behartigen.

Dit alles was naar de gebruiken des lands met de vereischte plegtigheid ten einde gebracht, zoodat de regenten zich gedurende verscheidene dagen te Padangan waren blijven ophouden. Inmiddels was de kapitein Theunissen den 9^{den} November naar Ngawi opgerukt, waar hij den 13^{den} aankwam, na eene reeks van moeilijkheden overwonnen te hebben, die hem voornamelijk door het terrein waren in den weg gelegd. Bij zijne nadering reeds, nam de vijand in allerijl de vlugt, en hij had slechts noodig er rust en orde te herstellen , opdat de handel weder kon herleven, hetgeen voor Soerakarta en Djokjokarta van het hoogste belang was. Tot het bereiken van dit doel, besloot hij dan al dadelijk de opstandelingen uit de nabijheid der plaats te verdrijven. Kerto-Dirdjo, eigenlijk de hoofdaanlegger van den opstand der Djokjokarta-sche Montjo-Negorosche regenten, was niet te bewegen geweest tot het nederleggen der wapenen; het was door zijn toedoen en onder zijne bevelen dal de strijd nog voortgezet werd, en hij was in woede ontstoken jegens zijne voormalige ambtgenooten die zich onderworpen hadden. Dezen zouden naar hunne haardsteden terugkeeren, en van verschillende zijden vernamen dat hij besloten had hen onderweg aan te vallen en zoo mogelijk af te maken; ook hierin vond Theunissen aanleiding zich spoedig in beweging te stellen, en hem te gaan opzoeken in eene dessa die 5 palen ten zuiden gelegen was, en van waar hij zelfs Ngawi weder begon te bedreigen.

Den 15^{den} greep de aanval plaats, en *Flikkenschild*, die te Djogo-rogo stond met zijne 2 veldstukjes, 5 draaibassen en 429 gewapende inlanders, waarbij 101 geweren, kwam eveneens aanrukken. Hij vatte post te Semen, aan de westzijde eener kleine rivier, die op den Lawoe ontspringt en waarover de weg voert die naar Ngawi leidt. Theunissen met zijne magt en de hulptroepen onder den resident van Beinbang, had den vijand weldra verjaagd en zijne beschikkingen zoodanig genomen, dat hij hem naar het zuidwesten en dus naar de zijde van *Flikkenschild* dreef. Vroeg in den morgen van den 16^{den} bekwam

p.545

deze het berigt van zijn aanloft, hij stelde zich rechts en links van Semen op, met eene reserve in liet midden en achter dit dorp. De vijand had er het grootste belang bij den overtocht der rivier te bewerkstelligen en zich zoo mogelijk bij de hoofdmagt van Diepo-Negoro te vervoegen. *Flikkenschild* moest hem dit derhalve beletten, maar dewijl de hulpbenden van Pono-rogo nog niet waren aangekomen, was bij de zwakste en moest hij eene verdedigende houding bewaren. Zijn gezond verstand wees hem de gedragslijn aan hier te volgen, en hij deed hetzelfde wat Clausewitz in zijn onvolprezen werk over den oorlog, naderhand ten regel stelde; hij liet de rivier door een posten-keten gadeslaan, en trok zijne hoofdmassa's van hare boorden terug. Inderdaad bereikt de vijand den westelijken oever op twee punten, maar toen bij zich begon te vormen om voorwaarts te rukken, werd hij door *Flikkenschild* zoo onverwacht aangevallen en met zooveel hevigheid achterwaarts gedreven, dat velen in den stroom hun leven lieten en Kerto-Dirdjo met een verlies van 50 à 60 dooden de vlugt koos en zich naar het gebergte wendde. *Flikkenschild* (1) had slechts twee der zijnen zien sneuvelen en telde bovendien vijf gekwetsten; het gevolg der voordeelen door hem en Theunissen behaald, was, dat nog twee regenten aan den resident van Lawick van Pabst hunne onderwerping kwamen aanbieden.

De kracht des vijands was in die oorden gebroken en de rijkelijk nederstroomende

(1) Een zoogenaamd inlandsch kind en landmeter te Djokjokarta.

regen maakte aan den Europeaan, zoowel als aan de ruitery, reeds bijna iedere krijgsweging onmogelijk; toen Theunissen derhalve wist dat 150 Sumanappers, waarbij 29 geweren, uit Soerabaija voor hem in aantocht waren, zond hij den 19^{den} 58 matrozen en 36 Solo-sche dragonders naar Poerwodadie terug; dáár, op een meer vlak terrein, konden zij nuttiger zijn, vooral dewijl men er zich gereed maakte tot de onderneming tegen den Prins van Serang, die wij elders vermeld hebben.

Ten einde zich uit Ngawi vrijelijk te kunnen bewegen, zonder die plaats in gevaar te stellen, liet hij er eene sterkte aanleggen; het hechte en welgelegen steenen huis van een Chinees werd ter verdediging geschikt gemaakt en door eene palissadering omringd, voorts werd er gezorgd voor eene goede huisvesting der troepen, hetgeen de invallende west-moesson hoogst noodzakelijk maakte, en kapitein Röser bleef er in vaste bezetting met eene magt van 250 geweren, 6 vuurmonden (veldstukjes en lilla's) en 60 ruiters, waarbij het detachement huzaren.

Kerto-Dirdjo trachtte niettemin voortdurend onrust gaande te houden, en toen men eenige dagen later vernam dal de Pangerang van Serang naar het Madionsche gevlugt was, begon men vrees te koesteren dat de benden welke deze welligt nog kon verzamelen, zich met die van genen zouden vereenigen, om gezamentlijk voor de onzen gevaarlijk te worden. Die vereeniging moest men derhalve zien te beletten, maar de regentijd was oorzaak dat zulks niet anders kon geschieden dan door het opstellen van barissans

p.546

op daartoe geschikte plaatsen. Deze maatregel vertraagde de gebeurtenis, maar verhinderde haar niet, zoodat het eerlang noodzakelijk werd alle moeijelijkheden te gaan trotseren en andermaal tegen den vijand op te trekken.

Intusschen was de kapitein Theunissen, die aan eene lever-ziekte leed en zijne dienst sedert lang slechts met de grootste inspanning had kunnen waarnemen, den 30sten November door den majoor Elout vervangen, die versterkt werd door de benden des Pangerangs van Pamakassang en van den Pangerang Ario-Tjokro-di-Ningrat. Deze konden thans in het Demaksche gemist worden, en zamengesteld zijnde uit reeds geoefende inlanders, waren zij in die oorden en in dit seizoen met voordeel te gebruiken.

Ten einde den strijd met Kerto-Dirdjo zoo spoedig mogelijk te beslissen, was ook de resident van Soerakarta naar het oosten getrokken met eene magt van 150 man infanterie, 25 dragonders en 4 veldstukjes, alles van Mangkoe-Negoro, voorts 20 huzaren en eenige hulptroepen. De kapitein Röser stelde zich den 18^{den} December uit Ngawi in beweging met een deel van de bezetting, de krijgsmagt der beide genoemde Pangerangs en die van den resident Mac Gillavry; hij begaf zich naar de zijde van Wonoredjo, aan de rivier van Madion, om zich te vereenigen met de barissans uit Ponorogo, die eveneens weder opgeroepen waren. Na deze vereeniging volbragt te hebben, ontmoette hij den vijand in de nabijheid van Wonoredjo, en bragt hem een zoo gevoelig verlies toe, dat drie zijner voorname aanvoerders er het leven bij inschoten; een dezer was eene vrouw, die den Prins van Serang steeds vergezelde en door de bijgeloovige Javanen voor eene Prinses uit het rijk der geesten werd gehouden. Nu begon er eene ware jacht op de nog overgebleven hoofden der opstandelingen; andermaal poogden zij zich in de wildernissen van den Lawoe te bergen, doch werden daar thans door den onzen gevolgd. Deze bevonden zich den 23sten onder Elout te Semping, en den 24sten te Simoh; de Pangerang Ario-Tjokro-di-Ningrat en die van Pamakassang joegen den vijand van daar verder na, tegen de hellingen van den Lawoe op. Eenigzins ten westen van Simoh haalden zij hem in en begonnen den strijd, doch het sneuvelen van een der zonen des Pangerangs van Pamakassang, had door de ontsteltenis welke het onder zijne benden te weeg bragt, bijna een voor ons nadeeligen uitslag aan het gevecht gegeven. De resident van Madura, Hardy, aan hem toegevoegd, herstelde echter met Ario-Tjokro-di-Ningrat spoedig de orde en behaalde de overwinning. De geheele vijandelijke magt was weder uit elkander gedreven, maar de aanvoerders ontkwamen het niettemin met een handvol getrouwe volgelingen. In bijna ontoegankelijke wildernissen hielden zij zich op, en hoezeer zij er niet dan een karig onderhoud vonden, gelukte het hun toch eenige zwervende overblijfselen hunner vroegere strijdkrachten te herzamelen. De eveneens in dien omtrek gevestigde benden van Mangroe-Negoro, wisten hen echter op te sporen en in de eerste dagen van Januarij nogmaals deerlijk te slaan en te verjagen.

p.547

Geen oogenblik lieten zij hen nu met rust, maar vervolgden hen tot bijna op den top des bergs; met de grootste zorg bezette men alle paden en toegangen; men was overtuigd dal het zoowel aan Kerto-Dirdjo als aan den Prins van Serang onmogelijk geweest was naar lager gelegen oorden te ontkomen, en men zond derhalve bestendig patrouilles langs alle hellingen en in alle holen. Teleurstelling was evenmin in staat als vermoeyenis, hunne waakzaamheid te doen insluimeren of hunnen ijver te verslappen, zoodat het eindelijk laat in den avond van den 9^{den} gelukte Kerto-Dirdjo meester te worden: met twee zijner zonen en twee hoofden van minder aanzien werd hij gevangen genomen. De Prins van Serang met zijne onderbevelhebbers, Radeen Soekoob en Tommongong Alap-Alap, hoezeer zij niet minder oplettend in het oog gehouden en even krachtig vervolgd werden, verijdelden iedere poging ter hunner gevangenneming en sloten zich aan bij elders oorlogende benden. De Pangerang van Serang zullen wij in later tijd nog nu en dan ontmoeten, maar zijn invloed was gebroken, en zijne daden van vijandschap hielden op van dat belang te zijn, wat wij er tot nog toe aan moesten toekennen.

Toen Kerto-Dirdjo van het krijgstooneel verdwenen was, kon men de onlusten in die oorden ais geëindigd beschouwen, want hij was daarvan de ziel en het leven geweest. Weldra verkreeg dan ook alles een rustiger aanzien, de bevolking keerde tot haar gewoon bedrijf terug en de orde herstelde zich alom, zoodat de Generaal van Geen reeds tegen het laatst van Januarij een goed deel der troepen van daar terug deed komen en slechts het belangrijke punt Ngawi met eene voldoende magt bezet hield.

Het dempen van den opstand in de Montjo-Negorosche gewesten was, om redenen hierboven ontvouwd, eene inderdaad heilzame gebeurtenis, en veilig mag men aannemen dal zij voorbereid werd door de onderhandelingen, welke de resident van Lawick van Pabst met het grootste gedeelte der regenten opende en waaruit hunne onderwerping voortvloeyde; doch wist hij die taak met schranderheid te aanvaarden en door te zetten, zoo werd toch het einddoel slechts bereikt door den krachtigen bijstand van hen, die niet dan in het oorlogsveld pligten te vervullen hadden.